

ABONNEMENT:

Pour un an 350 Piastres  
Edition spéciale. 500 ptra.

ADRESSE:

«İctihad» Constantinople

Téléph. St. 865

XXIV ème ANNÉE

15 Avril 1929 No. 271

# İCTİHAD

TÜRKÇE VE FRANSIZCA

İLMÎ, EDEBÎ, İKTİSADÎ, SANAÎ,

SIHHÎ MECMU'A

Aboneman: Seneliği [24  
nüşa] Türkiye için 2 bu-  
çuk, haric için 3 buçuk,  
Âlâ kâğıdı 5 liradır.

İdarehanesi:

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi te'sisi:

1904 — Genève

Yirmi dördüncü sene

No. 271 — 15 Nisan 1929

## Dr. NAFİZ PAŞA

Çok muhterem ve en yaşlı tıp ustadımız Nafiz Paşa irtiha' etdi Doktorların piri olan «Hypocrate» der ki Tabiblerin hazaketinin en yüksek delili kendilerinin tamulsıhhe olmalarıdır. Büyük ustadımız Nafiz Paşa 93 yaşına kadar tendurust ve mutevazin olarak mu'ammer oldu. Bir tabib için bu, en ma'nali bir senadır

Bundan başka evladları da pür sihatdirlar. Muhterem hocamız hem yaşamayı hem yaşatmayı pek iyi bilmiş demektir. Kıymetli oğlu Hasan Nafiz Bey biraderimizi ve atıbbâ a'ilesini taziye ederiz

## ALİ REŞAD BEY.

Yeni matbaa sahibi ve fransa ihtilalı tarihi müterecimi Ali Reşad Bey biraderimizi de ansızın gayb e'dik. İrfanı hayatımıza edeceği çok hidmelter vardı. Bu ölüm çok vakitsiz ve zalim bir ölüm oldu. Muhterem ailesine deriz ki bizde kendileri kadar tesliyeye muhtacız.

## ARAP LİSANI VE LATİN HARFLERİ

Büyük ustat Hayder Rif'at Beyefendiye.

Türkler tarafından latin harflerinin kabulü arap mutefekkirleri üzerinde derin bir tesir yapmaktan hali kalmadı. Misir ve Suriyede haili mübahaseleri mucip oldu. Asrî tahsil görmüş olan gençlik bit-tab'i buna taraftardır. Fakat bu gençlik eksəriyeti teşkil etmediği gibi araplar da kendi ananalarına pek ziyade merbut olduklarından bu harfleri kabul etmeleri şimdilik mumkun gibi görünmez. Bahusus arap lisanında bir takım hususiyetler vardır ki latin harflerinin kabulunu pek müşkul kılar.

Evvela arapçada iştikakler alal'ekser herekelerin değiştirilmesile vucude gelir.

Harekeler de «voyelle»ler gibi teleffuz edilmez. Yalnız üç harf vardır ki «voyelle»ler gibi telefuz olunur. Memdüt okunması lazım gelen bu harflere hurufi met ve ya hurufi imla derler: elef, vav ve ya. Hereke yerine savtı harfler kullanmak arapçenin lehcesini değiştirir. Lisanı varlığından çıkarır.

Saniyen arapçede on iki harf vardır ki bunlara mukabil latin alfabesinde harfler bulmak pek müşkuldur ve belki gayri mumkundur:

ث . ج . ح . خ . ذ . ز . س . ص . ط . ظ . ع . غ . ق .

Arapların bu harfleri nasıl telefuz ettiklerini bilenler bu hakikati teslimde tereddut etmezler zannederiz. Türkler vaktile lisanlarına arapçe kelimeler aldıkları için bu harfleri de kendi alfabelerine id-

hal etmeğe mecbur olmuşlardı. Türk lisaninde bu harfler yoktur. Onun için bunları kolay atabildiler. Halbuki arap lisani için mes'ele böyle degildir. Çünkü arap lisani bu harfler üzerine te'essus etmiştir. Onlardan hiç bir suretle istigna edemezler.

Ma'mafih bugün araplarce umumen teslim olunuyor ki arapçanın şimdiki hali asrî terekkiyatı ta'min edebilmekten çok uzaktır. Evvela lisanları pek eski kaydlerle mukayye olduğuundan zaman terakkiyatının vus'atine göre her manayi ifade edebilecek kudret ve talakatı haiz bulunmıyor.

Bu sözlerim ile arap lisanini kıymetten düşürmek istemiyorum. Arap lisani dini, ilmi, ictimai, siyasî büyük bir medeniyet taşımış vasi' ve âsil bir lisandır. Fakat o medeniyet nasıl eskimiş ise lisanın kuvve-i telekki ve tebligi de o nisbette eskimiş ve ihtiyarlamıştır. Bu gün ki medeniyet ves'at ve tekemmulce o eski medeniyetle kabili kıyas degildir. Lisan yeni bir hayat, yeni bir mecra almadan eski mirası ile yeni medeniyeti isti'ab edemez. Bu asırda bin sene evvel gelen Farazdakler, Cerirler, Ahtaller, Beşşarler, Ebunuvasler, Ebutammamlar, Mutenebbiler ve sairenin tuttukları yolda ve vezinlerde şiir söylenemez. Söylenirse tatsız ve gulunç olur. Mucit, mubd'i sairler yetiştirmeli. Kezalik bir kaç asir evvel yetişmiş bir edibi, mesela Cahizi, Bediuzzemani Hamadaniyi, Haririyi, taklit ederek nesir yazmak abas ve irticai bir teşebbüsten başka bir şey degildir. Bu asrin başka bir hayatı, başka bir zevki vardır. Şömendüfer var iken artık develere binilemez. Ona göre lisanı bir inkışaf vermek ve zamanın varmış olduğu yüksek mertebeye çıkmak lazımdır. Bu ise şimdiki asre göre dahiler yetiştirmekle mumkun olur. Seifeddevlenin hemşiresinin cenaze alâyni harikul'âde bir belagatle tevsiif eden Mutenebbi bu asırda yetişip ma-

reşal Foşun cenaze alâyni görmüş olsa idi Viktor Hugonun belagati kadar bir belagat gösterecegine şuphem yoktur.

Bundan m'ada arapçenin pek büyük bir kusuru vardır. Ode harflerinin mahdut olmasidir. Arapçe elefbede g, j, p, o, u, v, harfleri yoktur. Mesela Viktor Hugoyi dogru yazmak kabil degildir. Vienna fine şeklinde yazilir. Araplar ecnebi isimleri ve kelimeleri, t'arip ediyoruz deyerek, asilleri anlaşılmayacak bir halde, tahrii ve tebdil ederler. Bu ise lisanin mudhiş bir sui istimali, büyük bir aczidir. Lisana bu harflerin yerine kaim olacak harfler almak zaruridir.

Şamda muteşekkil arap akademisinin neşir ettiği ilmi mecmu'anin son nushesinde bu bahise dair bir makala gördüm. Fransız muştşiriklerinden Masiniyon Paris'te bir konferans vermiş. Arap harflerinin kaldırılarak latin harflerinin istimalini tevesiye etmiş.

Yukarıda da arz ettiğim vechile böyle bir teklifin araplar tarafından kabulüne şimdilik imkân yoktur. Çünkü zikir ettiğim gibi lisanın ruhi aslı ve aslini teşkil eden on iki harfin latin alfabesinde mukabelleri bulunamaz. Arapların muta'addet memleketlerde munteşir ve ilmen keri bulunmaları ile beraber ananalare de pek ziyade merbut olmaları lisanı esaslı bir inkılabin husulüne mani'dir. Garp lisanlarına vakif bir avuç gençlik bu inkilabi t'amine kifayet etmez.

Mehmet Kurt Ali Bey gibi büyük bir dahinin riyaseti ve şark ve garp terekkiyatı ilmiyesine vakii namdar bir lisan alimi olan Abdulkadiri Magribi gibi bir zatin reis vekilligi altında hayli senelerden beri arap ilmi irfanına ve bilhassa arap tarih ve lisanına büyük hizmetlerde bulunan Şam Akademisi zamanın mustevli bir sel gibi coşan terekkiati ilmiye ve lisaniyesini nazari havfu haşyetle ta'kib ederek arap

lisaninde asri ve esasli bir inkilap getirmek için bütün kuvvetile çalışmaktadır. Alimane makalelerle aylık olarak neşr ettiği mecmu'anin her nushasında bu bahse dair bir ve ya muta'addit makale vardır.

Fikrimce bütün bu sa'y ve gayret hiç bir seri' netice veremeyecektir. Öyle bir inkilap, zemani hazır arap havsalai ilmiyesine sığmaz. Zaman bir lahza durmadan ileriye doğru koşuyor. Er geç Avrupa tahsilini görmüş münevver gençlik kuvveti artacaktır. Bu kuvvet gal'p geldiği gün arap lisani de asrılaşacak, arap harfleri oralarda da tarihe geçecektir. Yaşayan görecektir.

31 Mart 1929 ZEKİ MAGAMEZ

## AVRUPANIN FAKİRLEŞMESİ VE AMERİKANIN MALÎ HEGEMONİASI

[Maba'd ve son]

Yakında, yevmiyelerin miktarı ne işçilerin iradelerile, ne patronların iradelerile tesbit olunmayacak ve ancak emti'anın cihanda satış fiyatları ile tesbit edilecektir.

Britanyalı ma'dencilerin dimağlarına bu yeni hakikati iktisadiyyeyi sokmak için altı ay devam eden bir greve katlanmak ve dört yüz milyon İngiliz lirası yani on milyon altın frank tahmin olunan bir ziyana girmek icab etti.

İktisadiyat mutahassısı bir İngiliz, ahiren bu hususta şu sözleri söylüyordu:

«Ticaret ve sanayi'i olmazsa, İngiltere kısa bir zamanda ölmeye mahkûmdur. İş bu merkezde iken, görülüyor ki İngiltere'de işçilik, cihan rekabetine tahammül etmemize müsaide olmayacak bir derecede fazla yüksektir. yevmiyelerin gayrı ma'kul ve gayrı musib bir tereffü'üne katlanıyoruz, bu keyfiyet ise bizi kıtlık tehlikesine [açlıktan ölmek muhatarasına] düşürüyor...»

\* \* \*

Avrupanın fakirleşmesinin sahnei vuku'u olduğu siyasi şurişlerin sebepleri are-

sinda, mütteliklerin, almış oldukları borçlar hakkında dayinin [ya'ni müttelidei Amerikanın] mutalebesini de zikr etmek lâzımdır.

Avrupanın Amerika için hissiyatının tahavvülatı tarihî büyük bir ehemmiyet psikolociyaiyeyi hai'zdir. Sulhun ferdasında İngiltere ve Fransa Amerika hakkında mahabbetkâr bir alâka hissi ve Almanya hakkında şedid bir nefret hissi duyuyordu. Haklı olarak denildiği üzere «bu gün Fransa, Amerikadan ziyade Almanya ile münasebatı dostanededir.»

Hissiyatın bu tahavvülü Tageblatt Neues Wiener in yazdığı veçhile «şu ma vak'ın netice'i tabiiyesi olmak gerektir ki bütün Avrupa harbdan zarara girdi. Harbdan azim bir istifade te'min eden yalnız müttelidei Amerika oldu»

Bu gün Avrupa, Amerikanın yalnız kendisinin müstefidi olduğu bir harb için ikraz ettiği parayı haşin bir surette talep eden Amerikanın malî hegemoniası, malî hakimiyeti altına her gün daha ziyade düşmüş bir vaz'iyettedir. Bu gün bilme-yen kimse yokdur ki Amerikalılar mütteliklerin imdabına gelirken münhasıran kendi menfaatlarını düşünüyorlardı. Kendilerini mudafaa etmek için harbe girdiler. New-York da münteşir Nation gazetesi bakın nasıl idarei kelâm ediyordu:

«Da'ima hissiyatı rencide eden müşkilat içine her gün daha ziyade batmaktayız. Maliye aleminin hâkimi mutlaka [«Autocrate»] vaz'iyetinde her gün daha ziyade bulunmaktayız. Ma'atte'ss'if camahiri müttelidei Amerika reisi, eski mütteliklerimizden alacaklarımızı son santimine kadar talep etmeyi mudafa'a ve terviç eden hemen hemen müttelid bir vaz'iyet karşısında bulunmaktadır. 1918 de hitam bulan bir harb için altmış iki sene milletlerin bize para te'diyesine devam etmesi fikri sureti mutlakada haksızdır. Bütün Amerika bankerleri bunu pek âla bili-